VOLGERMEER POLDER

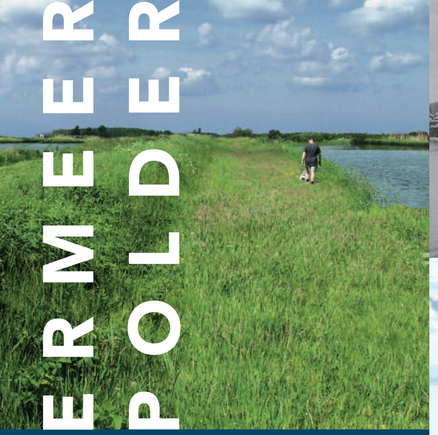

Gemeente Amsterdam
Dienst Milieu en Bouwtoezicht

April 2011

BEWOGEN GESCHIEDENIS

Veen en turfwinning

Waterland is een veenlandschap. Het veen, een bodemsoort van half-vergane plantenresten, is ontstaan na de laatste ijstijd, vanaf zo'n 10.000 jaar geleden. In deze tijd ontstonden in heel West-Nederland uitgestrekte moerassen. Hierin vormden de afgestorven planten een veenlaag die steeds meer regenwater ging vastgehouden. Dit noemt men een hoogveen. In Waterland groeide het hoogveen uit tot een bijna 10 meter dikke laag (van vijf meter onder tot vijf meter boven NAP). Vanaf het jaar 1000 is het veengebied met sloten ontwaterd en ontgonnen voor de landbouw. Hierdoor is het veen ingezakt tot ruim één meter beneden NAP en is het nu kenmerkende veenweidegebied ontstaan.

In de Volgermeerpolder - toen de Veenderij Zunderdorp - werd tussen 1920 en 1955 turf gewonnen door de oude veenbodem af te graven en te drogen op legakkers. Turf was een belangrijke brandstof. Het beeld 'de Veenarbeider', gemaakt door Heleen Levano op initiatief van het Burgerkomitee Volgermeer, is een blijvende herinnering aan deze tijd. De turf werd per schip, via de sluis en de ophaalbrug door Broek in Waterland, naar de stad vervoerd. Door de turfwinning ontstond een waterrijk gebied met diepe 'petgaten' tussen smalle veenstroken, de voormalige legakkers. Vanaf 1927 werden de petgaten op de Volgermeer opgevuld met huisvuil, tot wel 5 meter boven het water, het gebied werd een stortplaats van de gemeente Amsterdam. In de jaren '60 van de vorige eeuw is er veel industrieel en chemisch afval gestort. In de Volgermeer liggen tenminste 10.000 vaten chemisch afval met allerlei giftige stoffen waaronder dioxine. Dioxine wordt beschouwd als een van de meest giftige stoffen, ooit door de mens gemaakt. De Volgermeerpolder was met een oppervlakte van 100 hectare de grootste gifbelt van Nederland. Omwonenden uit Broek in Waterland, verenigd in het Burgerkomitee Volgermeer, hebben door actie te voeren bereikt dat de gemeente Amsterdam de stortplaats in 1981 sloot.

Veenconcept, landschapsontwerp en beeld: Vista landschapsarchitectuur en stedenbouw

Technisch ontwerp en directievoering: Advies Combinatie Volgermeer

SANERING EN VEENONTWIKKELING

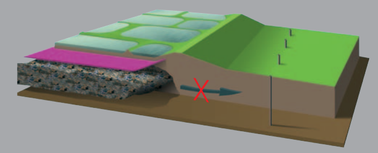

Afdekken en controleren

Het vuil ligt ingebed in de veenbodem. Hierin blijken de giftige stoffen vrijwel geheel vast te liggen. Daarom is gekozen voor een vrij eenvoudige manier van saneren: afdekken aan de bovenzijde, waardoor direct contact met het gif niet meer mogelijk is, en blijven controleren of er geen vervuild grondwater uittreedt.

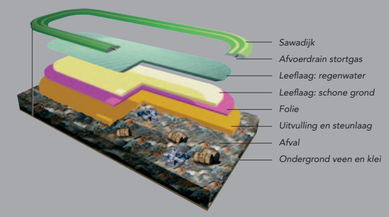

Opbouw van de natte leeflaag

De afdeklaag bestaat uit een aantal lagen. Op het vuil liggen grondlagen om het vuilnis te egaliseren. Hierop rust een 2mm dikke folie, hard plastic, speciaal ontwikkeld voor stortplaatsen. Op de folie ligt een 'natte leeflaag' die bestaat uit schone grond en water, dat wordt vastgehouden door dijkjes.

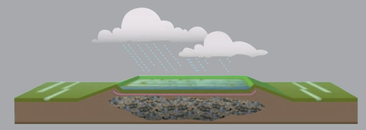

Nat eiland binnen Waterland

Een natte leeflaag past goed in het landschap en de natuur van Waterland. Schoon regenwater kan op de hooggelegen vuilstortplaats worden verzameld in waterpartijen. Zo ontstaat zo een 'nat eiland' binnen Waterland. Door het voedselarme regenwater verandert de Volgermeer van een stortplaats in een natuurgebied met zeldzame planten en dieren.

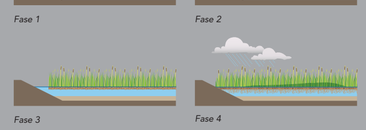

Veenontwikkeling in vier fasen

Regenwater is een uitstekende basis voor waardevolle natuur, voedselarm en daardoor soortenrijk. In de waterpartijen zal op termijn veen worden gevormd. De basis van de veenvorming is een natte bodem. Na het zaaien of planten van riet zal op deze bodem een dicht rietveld ontstaan. Op termijn komt het water hoger en kan het riet drijvende matten gaan vormen, die meebewegen op het waterpeil. In deze 'drijftillen' verzamelt zich daardoor het pure regenwater en ontstaat na enige decennia een soortenrijke vegetatie van veenmos, veenpluis en zonnedauw. Dit zijn de kenmerkende planten van een levend hoogveen. Daarmee is de cirkel rond, het oorspronkelijke hoogveen is terug op de Volgermeer.

BEHEER VERVUILING

De leeflaag en de folie moeten in stand blijven. Bezoekers van de Volgermeer mogen niet graven of boren, en er mogen geen palen de grond in.

De gemeente Amsterdam is verantwoordelijk voor het onderhoud van de leeflaag en controleert het uittreden van vervuild grondwater. Dit gebeurt voor altijd, aandacht voor de Volgermeer blijft nodig omdat het vuil onder de afdeklagen is achtergebleven.

Als u beschadiging van de leeflaag of anderszins constateert, of nadere informatie over de Volgermeerpolder wenst, kunt u contact opnemen met Arie Blom van de Nazorgorganisatie van de gemeente Amsterdam via 020-5525690 of per email nazorgbureau@oga.amsterdam.nl.

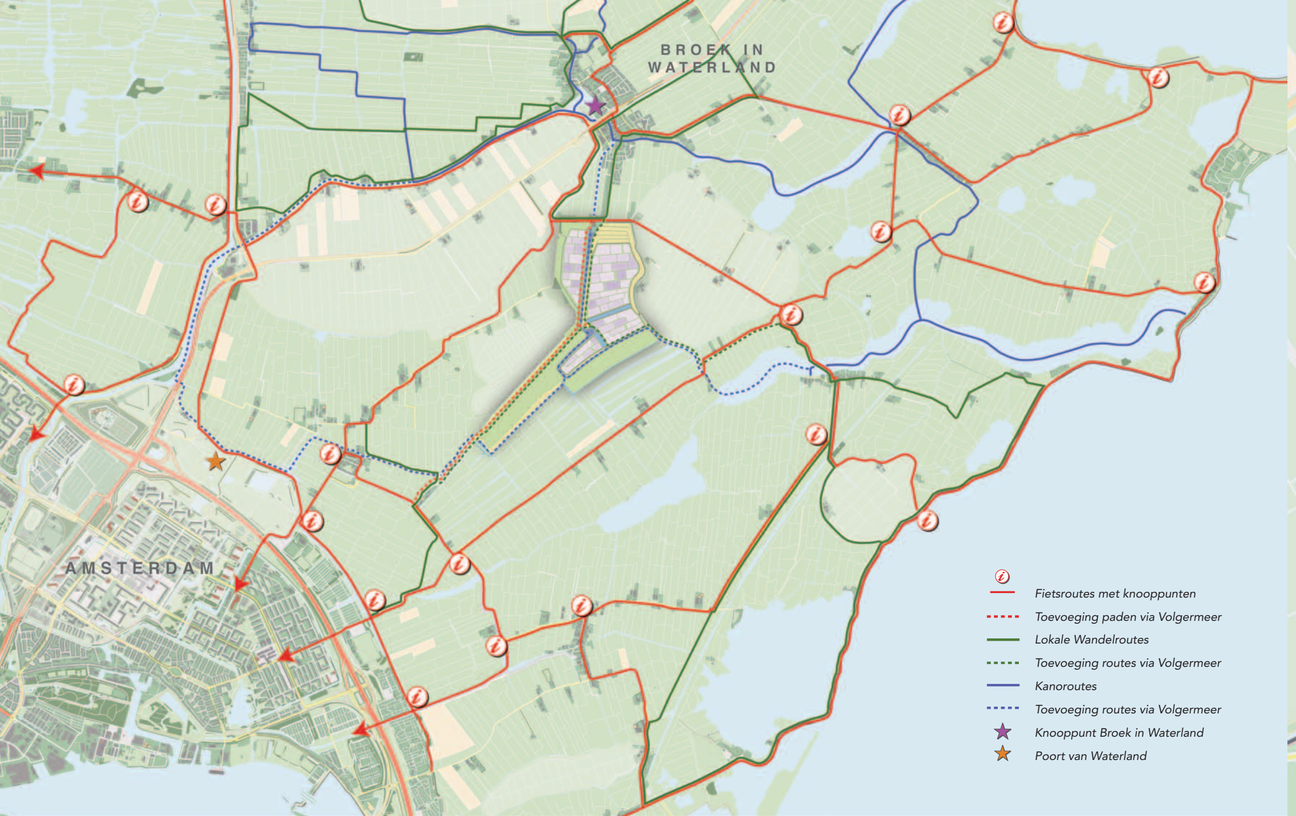

LANDSCHAP EN RECREATIE

Natte en droge natuur
De nieuwe Volgermeer ligt duidelijk hoger dan het omringende landschap. Op dit hoge gebied houdt een netwerk van dijkjes regenwater vast, dat gunstig is voor de natuur- en veenontwikkeling. Vooral dit opgetilde waterlandschap maakt het gebied blijvend bijzonder. Zo wordt de beladen ondergrond niet vergeten. De dijkjes nodigen wandelaars uit door het gebied te zwerven en van de natuur te genieten. Lepelaars, eenden en kluten in het begin, kikkers en libellen later. De zeldzame Noordse woelmuizen zullen de vele rietlanden bevolken.

Ook is een omvangrijk gebied afgedekt met een droge leeflaag. Dit zijn vooral vlinderrijke graslanden. Op sommige plaatsen zijn keien en wat struweel aangebracht, vooral om de ringslang (ongevaarlijk) een goed leefgebied te geven. Ook de droge gebieden nodigen wandelaars uit rond te gaan zwerven. De hoogste punten bieden prachtige vergezichten over Waterland.

Watersysteem
In de waterpartijen wordt regenwater opgeslagen, met name in de winter. In de zomer is dit voldoende om de natte natuur te behouden zonder voedselrijk water te hoeven inlaten. In de eerste fasen van de veenontwikkeling wordt het regenwater in enkele waterpartijen opgeslagen. Van hieruit worden in de zomer de bodems van de vlakken waarin zich de rietbegroeiing ontwikkelt, nat gehouden.

Open voor recreanten
De Volgermeer is lang ontoegankelijk geweest. Nu vormt het een schakel in het netwerk van paden en routes voor fietsers, wandelaars, ruiters en kanovaarders in Waterland. Het fietspad vormt een verbinding tussen Broek in Waterland en Amsterdam-Noord. De oude ophaalbrug, het sluisje en de brede watergang, die de afvoer van turf, en later de aanvoer van vuil, mogelijk maakten, zijn hersteld. Deze historische elementen hebben nu een nieuwe betekenis gekregen. Ze verbinden het nieuwe Volgermeerlandschap met het historische landschap van Waterland.

April 2011

